

บทที่ 5

ภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ

1. ลักษณะการแปรของเสียงสระที่สัมพันธ์กับแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย

เนื่องจากผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ว่า ภาษาไทยถิ่นตากใบสามารถจะแบ่งเป็นถิ่นย่อยได้ด้วยลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระ และมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสัทลักษณะของเสียงสระในภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบที่ใช้ในการออกเสียงคำที่เขียนด้วยรูปเขียน ใ-ใ และใช้สัทลักษณะของเสียงสระที่ใรูปเขียนดังกล่าวในการกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ ในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้สรุปลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระที่ผู้พูดภาษาตากใบใช้ในการออกเสียงคำที่ใรูปเขียน ใ-ใ ดังมีรายละเอียดปรากฏในหน้า 54-56 และได้นำเสนอลักษณะการแปรของเสียงสระที่ใช้ในการออกเสียงคำต่าง ๆ ดังแสดงในภาพที่ 2-30

เมื่อพิจารณาข้อมูลการแปรของเสียงสระที่ผู้พูดภาษาตากใบใช้ในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ใ-ใ ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะเด่นประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกกลุ่มของผู้พูดภาษาตากใบได้ก็คือ การที่ผู้พูดภาษาตากใบต่างถิ่นกันออกเสียงสระในคำเดียวกันเป็นเสียงสั้นหรือเสียงยาว เช่น "ไก่" อาจมีเสียงสระเป็นเสียงยาว [kai 3] ในภาษาถิ่นหนึ่ง แต่มีเสียงสระเป็นเสียงสั้น [kai 3] ในภาษาถิ่นอื่นหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะการใช้เสียงสระที่น่าจะใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ ได้แก่ การใช้เสียงสระในการออกเสียงคำเดียวกันแปรระหว่างสระเลื่อนเสียงสั้น [ai] กับสระเลื่อนเสียงยาว [ai:]

ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการแปรของเสียงสระ [ai]~[ai:] ปรากฏในคำที่ใรูปเขียน ใ-ได้แก่ ไช่ ใไห่ ใไหม่ ใไห่ และยังปรากฏในการออกเสียงคำ ใใหญ่ แม้ว่าจะมีถิ่นย่อยหนึ่งของผู้พูดใช้เสียงสระแปร [ai]~[ai] ส่วนคำที่ใรูปเขียน ใ-ที่มีการปรากฏลักษณะการแปรของเสียงสระ [ai]~[ai:] ได้แก่ ไก่ ไช่ ใไต่ ใไม่ ใไ้ ใไอ(น.) อย่างไรก็ตาม ลักษณะการแปรของเสียงสระในคำแต่ละคำมีรูปแบบไม่เหมือนกันทั้งหมดทีเดียว ดังนั้น เพื่อให้มองเห็นการใช้เสียงสระในภาษาถิ่นย่อยแต่ละถิ่นอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลลักษณะการใช้เสียงสระแปร [ai]~[ai:] ในถิ่นย่อยของภาษาตากใบ ดังแสดงในภาพที่ 31

คำ	การใช้เสียงสระ ai และ ae ในคำที่ใช้รูปเขียน 1- และ 2- จำแนกตามถิ่นของภาษาคำไท (แสดงถิ่นของหน่วยหมู่บ้านในแผนที่)																																	
	1	8	15	16	17	19	22	23	24	25	27	28	29	30	34	35	36	39	42	46	48	53	59	60	66	69	71	74	75	76	83	96	100	
1. ใช้	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
2. ใช้	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
3. ไม่ยก	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
4. ไม่พ	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
5. ใช้	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
6. ไม่	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
7. ใช้	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
8. ไม่	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
9. ไม่	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
10. ใช้	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
11. ใช้ (น)	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai

ภาพที่ 31 แสดงการใช้เสียงสระ [ai] และ [ae] ในคำที่ใช้รูปเขียน 1- และ 2- ในถิ่นย่อยของภาษาคำไท

- ใช้เสียงสระ [ai]
- ใช้เสียงสระ [ae]
- ใช้เสียงสระ [ai]~[ae]
- ใช้เสียงสระ [ai]~[ae]
- ใช้ศัพท์อื่น

ข้อมูลลักษณะการใช้เสียงสระแปร [ai]~[aɪ] ในภาษาถิ่นย่อยของภาษาตากใบ ดังปรากฏในภาพที่ 31 แสดงให้เห็นรูปแบบการแปรของสระ [ai]~[aɪ] 2 รูปแบบคือ

1. แบบแปรตามถิ่นย่อย หมายถึง การที่ผู้พูดภาษาตากใบแต่ละถิ่นย่อยเลือกใช้เสียงสระ [ai] หรือ [aɪ] เพียงเสียงเดียวในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ใ-ไ- ทำให้การออกเสียงของผู้พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยหนึ่งแตกต่างกับผู้พูดภาษาตากใบอีกถิ่นย่อยหนึ่ง
2. แบบแปรอิสระ หมายถึง การที่ผู้พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยใดถิ่นย่อยหนึ่งเลือกใช้ทั้งเสียงสระ [ai] และ [aɪ] แปรกันอย่างอิสระในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ใ-ไ- ทำให้มีการแปรของสระ [ai]~[aɪ] ในการออกเสียงคำเดียวกัน

รูปแบบการแปรของเสียงสระที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาตากใบได้ก็คือ รูปแบบการแปรของเสียงสระ [ai]~[aɪ] แบบที่ 1 ที่เป็นการออกเสียงของผู้พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยหนึ่งแตกต่างกับผู้พูดภาษาตากใบอีกถิ่นย่อยหนึ่ง คำที่มีการแปรของเสียงสระแบบนี้ได้แก่ ไหม ไหญ่ ไก่ ไช้ ไข่ ไผ่ ไล่ โดยการออกเสียงคำ ไหญ่ มีถิ่นย่อยหนึ่งที่ใช้เสียงสระแปรอิสระ [ai]~[aɪ] ส่วนคำ ไช้ ไข่ มีรูปแบบการแปรของเสียงสระ [ai]~[aɪ] แบบที่ 2 กล่าวคือเป็นการออกเสียงแปรอิสระของผู้พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยใดถิ่นย่อยหนึ่ง สำหรับคำ ไข่ ไล่ ไผ่ มีลักษณะการใช้เสียงสระแปร [ai]~[aɪ] ทั้งสองรูปแบบ

2. แนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ

เมื่อพิจารณาเฉพาะลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ที่แปรตามจุดเก็บข้อมูลหรือถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบในการออกเสียงคำ ไหม ไก่ ไช้ ไข่ ไล่ แล้ว ผู้วิจัยพบว่าสามารถจัดกลุ่มการแปรของเสียงสระ [ai]~[aɪ] ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. การแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ในคำ ไหม
2. การแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ในคำ ไก่ ไช้ ไข่
3. การแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ในคำ ไล่

การแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ที่แปรตามจุดเก็บข้อมูลในคำ 3 กลุ่มข้างต้นทำให้เกิดเขตของภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบได้แตกต่างกันเป็น 3 แบบ เพื่อแสดงให้เห็นเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ที่แปรตามจุดเก็บข้อมูลทั้งสามกลุ่มอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะใช้เส้นแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย 3 เส้น ดังนี้

1. _____ ก แสดงเขตถิ่นย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ในคำ ใหม่
2. .... ข แสดงเขตถิ่นย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ในคำ ไก่ ไข่ ไข่
3. .... ค แสดงเขตถิ่นย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ในคำ ไล่

เขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ทั้งสามกลุ่มดังแสดงในภาพที่ 32

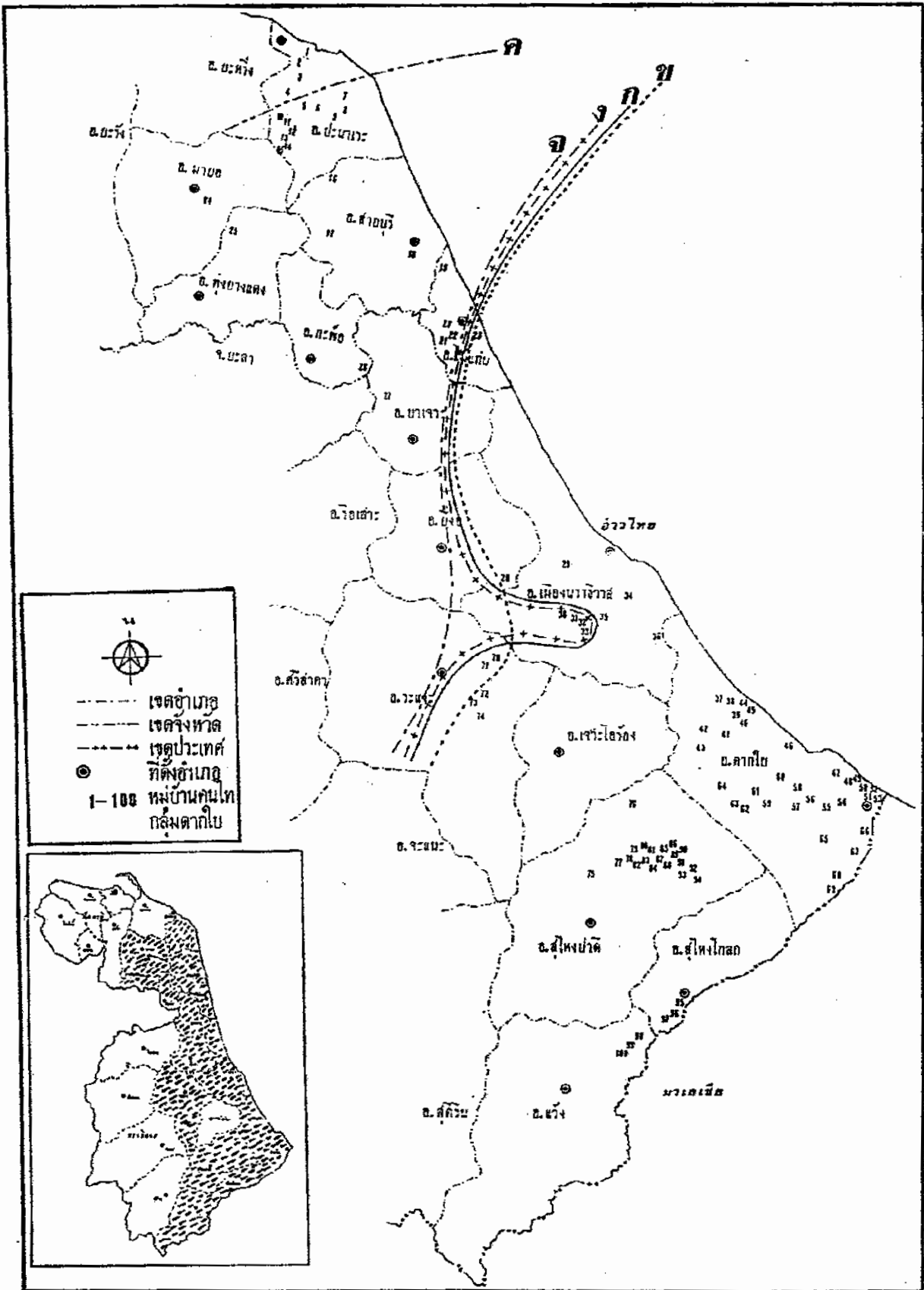
อนึ่ง เมื่อพิจารณาลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ในคำอีก 2 คำ คือ ไล่ และ ใหญ่ (ดูข้อมูลในภาพที่ 31) ก็จะพบว่าลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ในคำทั้งสองคำทำให้เกิดเขตภาษาที่ใกล้เคียงกับคำ ใหม่ ไก่ ไข่ ไข่ เพื่อให้เห็นเขตของภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการแปรของเสียงสระในคำ ไล่ และ ใหญ่ ผู้วิจัยได้แสดงเขตภาษาถิ่นย่อยโดยใช้เส้น ง สำหรับคำ ไล่ และเส้น จ สำหรับคำ ใหญ่ ดังปรากฏในภาพที่ 32

ในภาพที่ 32 จะเห็นว่าเส้นแบ่งเขตภาษาเป็นเส้นที่พาดในแนวตะวันออก-ตะวันตก โดยแต่ละเส้นจะแบ่งพื้นที่ภาษาดากไบบนเป็น 2 ถิ่นย่อย คือ เขตภาษาดากไบบนถิ่นย่อยเหนือ และ เขตภาษาดากไบบนถิ่นย่อยใต้ เมื่อพิจารณาเส้นแบ่งเขตภาษาแต่ละเส้นก็จะเห็นว่า เส้น ก (ใหม่) เส้น ข (ไก่ ไข่ ไข่) เส้น ง (ไล่) และ เส้น จ (ใหญ่) อยู่ในบริเวณเดียวกัน และทำให้เกิดเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกือบจะเป็นพื้นที่เดียวกัน ในขณะที่เส้น ค (ไล่) ทำให้เกิดเขตภาษาถิ่นย่อยที่ต่างออกไป

ความแตกต่างของพื้นที่ภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นดากไบบนที่เกิดจากเส้น ก และเส้น ข มีเพียงเล็กน้อย คือ เขตภาษาดากไบบนถิ่นย่อยเหนือที่เกิดจากการลากเส้น ก ได้รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 30 (บ้านลำภู ตำบลลำภู อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส) แต่ไม่รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 71 (บ้านร่อน ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส) ในขณะที่เขตภาษาดากไบบนถิ่นย่อยเหนือที่เกิดจากการลากเส้น ข มีลักษณะกลับกันคือได้รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 71 แต่ไม่รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 30

ส่วนเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการแปรของการใช้เสียงสระในคำ ไล่ และ ใหญ่ มีลักษณะดังนี้

1. ไล่ มีลักษณะการใช้เสียงสระแปร [ai]~[a:i] ทั้งแบบแปรตามถิ่นย่อยและแบบแปรอิสระ โดยแบบแปรอิสระเกิดเฉพาะในจุดเก็บข้อมูลที่ 96 (บ้านตันหยงมะลิ ตำบลสุโหงโกลก อำเภอสุโหงโกลก จังหวัดนราธิวาส) ความแตกต่างระหว่างการใช้เสียงสระในการออกเสียงคำ ไล่ กับ ใหม่ อยู่ในจุดเก็บข้อมูลที่ 96 กล่าวคือ ไล่ ใช้เสียงแปรอิสระ [ai]~[a:i] แต่ ใหม่ ใช้เสียงสระสั้น [ai]

ภาพที่ 32 แสดงเส้นแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ

— ก (ใหม่) ..... ข (ไม่ใช้) ..... ค (เก่า) - + - + - + ง (เก่า) - - - - - จ (เก่า)

ดังนั้น หากไม่นับความแตกต่างเฉพาะในจุดเก็บข้อมูลที่ 96 แล้ว เขตภาษาที่เกิดจากการแปรตามถิ่นย่อยของเสียงสระ [ai]~[axi] ในคำ ใส จะเป็นเขตภาษาเดียวกับที่เกิดจากการแปรตามถิ่นย่อยของเสียงสระ [ai]~[axi] ในคำ ใหม่

2. ใหญ่ มีลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรตามถิ่นย่อย แต่ในจุดเก็บข้อมูลที่ 16 มีการใช้เสียงสระ [ai~axi] แบบแปรอิสระ ดังนั้นหากไม่คำนึงถึงการใช้เสียงสระในจุดเก็บข้อมูลที่ 16 เขตภาษาดินย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรตามถิ่นย่อยในคำ ใหญ่ ก็จะต่างกับเขตภาษาที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรตามถิ่นย่อยในคำ ไก่ ไข่ ไม้ เฉพาะกรณีที่เขตภาษาดากใบถิ่นย่อยเหนือของคำ ใหญ่ ไม่รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 71 เท่านั้น

เส้นแบ่งเขตภาษา ก ข ง จ ดังแสดงในภาพที่ 32 ปรากฏอยู่ในบริเวณเดียวกัน ทำให้สามารถมองเห็นพื้นที่ภาษาดินย่อยของภาษาดากใบที่แยกจากกันเป็น 2 พื้นที่ได้ ผู้วิจัยจึงใคร่จะกล่าวโดยสรุปในที่นี้ว่า การใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรตามถิ่นย่อยในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส ไก่ ไข่ ไม้ ในภาษาไทยถิ่นดากใบทำให้เกิดภาษาดินย่อยของภาษาดากใบ 2 ถิ่นย่อย คือ

1. ภาษาดากใบถิ่นย่อยเหนือ เป็นภาษาดินย่อยที่ใช้เสียงสระสั้น [ai] ในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส ไก่ ไข่ ไม้ ภาษาดากใบถิ่นย่อยเหนือ ได้แก่ ภาษาดากใบถิ่นย่อยในพื้นที่ภาษาดากใบในจังหวัดปัตตานีทุกถิ่นย่อย ยกเว้นภาษาดากใบถิ่นย่อยบ้านสารวัน ตำบลตะโละไกรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และรวมเอาภาษาดากใบถิ่นย่อยในจังหวัดนราธิวาสไว้ด้วย คือ ภาษาดากใบถิ่นย่อยบ้านเชิงเขา ตำบลปาตุกาสามะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

2. ภาษาดากใบถิ่นย่อยใต้ เป็นภาษาดินย่อยที่ใช้เสียงสระยาว [axi] ในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส ไก่ ไข่ ไม้ ภาษาดากใบถิ่นย่อยใต้ ได้แก่ ภาษาดากใบถิ่นย่อยบ้านสารวัน ตำบลตะโละไกรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และภาษาดากใบถิ่นย่อยในพื้นที่ภาษาดากใบในจังหวัดนราธิวาสทุกถิ่นย่อยยกเว้นภาษาดากใบถิ่นย่อยบ้านเชิงเขา ตำบลปาตุกาสามะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของพื้นที่ภาษาดินย่อยอันเกิดจากเส้นแบ่งเขตภาษาทั้ง 4 เส้น สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ทางภาษาในบริเวณรอยต่อของภาษาดินย่อย นอกจากนี้การใช้เสียงสระแปร [ai]~[axi] ในคำ ใส นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่มีความสำคัญและน่าจะสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงเขตของภาษาดินย่อย ผู้วิจัยจึงจะอภิปรายต่อไปในหัวข้อที่ 3

3. การเปลี่ยนแปลงเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ

ในการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งเขตภาษาถิ่นนั้น การกำหนดเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาถิ่นใด ๆ ก็ตาม เป็นผลมาจากการลากเส้นแบ่งเขตภาษา (isogloss) อันเกิดจากการที่ผู้พูดภาษาถิ่นย่อยคนละถิ่น เลือกใช้คำหรือเสียงของคำแตกต่างกัน เขตของภาษาถิ่นย่อยจึงเป็นเพียงการแสดงลักษณะการแปร ของคำใดคำหนึ่ง ณ ช่วงเวลาที่มีการศึกษาเท่านั้น และเขตของภาษาถิ่นย่อยอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ ตามกาลเวลาที่ผ่านไปหากผู้พูดภาษาเปลี่ยนแปลงการใช้คำหรือเสียงของคำ (Hudson, 1980:41-42)

ผู้วิจัยคิดว่าความแตกต่างระหว่างเขตของภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากเส้นแบ่งเขตภาษาแต่ละเส้น และ ลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ในคำ ไซ้ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ เป็นการแปรในภาษาไทยถิ่นตากใบที่ ละท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาตากใบ นอกจากนี้ ระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลผู้วิจัย สังเกตพบว่าการแปรของเสียงสระน่าจะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยบางประการ ผู้วิจัยเห็นว่ประเด็น ดังกล่าวมานี้น่าจะชี้ให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นตากใบและการปรับเปลี่ยนเขต ของภาษาถิ่นย่อย จึงจะกล่าวถึงโดยลำดับ ดังนี้

3.1 ความแตกต่างระหว่างเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากเส้นแบ่งเขตภาษา

การกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบดังกล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยได้กำหนดโดยใช้เส้นแบ่งเขตภาษา 4 เส้น อันเกิดจากลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] แบบ แปรตามถิ่นย่อยในคำ ใหม่ ไ้ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ ประกอบลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] แบบแปรตาม ถิ่นย่อยในคำ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ เนื่องจากเส้นแบ่งเขตภาษาทั้ง 4 เส้นปรากฏอยู่ในบริเวณเดียวกัน แม้ว่าจะ สามารถแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบได้ดังกล่าวแล้วแต่เขตของภาษาถิ่นย่อยที่เกิด จากเส้นแบ่งเขตแต่ละเส้นก็แตกต่างกันอยู่บ้าง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการใช้เสียงสระ [ai]~[aɪ] ในคำ ไซ้ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ ดังปรากฏในภาพที่ 31 ก็พบว่า การแปรตามถิ่นย่อยของเสียงสระ [ai]~[aɪ] ในคำเหล่านี้ทำให้เกิดเขตของภาษาที่แตกต่างไปจากคำ ใหม่ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้ ใ้

ผู้วิจัยเห็นว่าการที่เส้นแบ่งเขตภาษาแต่ละเส้นคือ เส้น ก ข ค ง จ ไม่ได้ซ้อนทับเป็นเส้นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า การเลือกใช้เสียงสระในการออกเสียงคำแต่ละคำมิได้เป็นไปพร้อม ๆ กันในทุกถิ่นย่อย เมื่อพิจารณาข้อมูลการใช้เสียงสระในภาพที่ 31 ประกอบกับลักษณะของบริเวณที่เป็นแนวแบ่งเขต ภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบดังปรากฏในภาพที่ 32 ก็จะเห็นว่าเส้นแบ่งเขตภาษามีการเรียง ลำดับเส้นที่อยู่ทางเหนือสุดลงมาทางใต้คือ ค ง จ ก ข

การเรียงลำดับของเส้นแบ่งเขตภาษาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ภาษาดากไบทางตอนเหนือน่าจะมีการเลือกใช้เสียงสระสั้นในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ใ- ใ- ก่อนพื้นที่ทางตอนใต้ การที่เส้นแบ่งเขตภาษาปรากฏในบริเวณเดียวกัน 4 เส้น แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาถิ่นย่อยเลือกใช้สระสั้นหรือยาวในการออกเสียงของคำแตกต่างกันอยู่เป็น 4 กลุ่ม และคำแต่ละกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงการเลือกใช้เสียงสระเร็วช้าต่างกัน ปรากฏการณ์นี้นับเป็นการแปรของการเลือกใช้เสียงสระที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่

3.2 ลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[axi] ในคำ ไซ ให้ ใต้ ไล ไอ

ข้อมูลการใช้เสียงสระในภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นดากไบดังที่ปรากฏในภาพที่ 31 ทำให้มองเห็นว่าคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำ ใหม่ ใส ใหญ่ ไก่ ไซ ไข่ มีลักษณะการใช้เสียงสระในพื้นที่ภาษาถิ่นย่อย ดังนี้

1. ไซ ให้เสียงสระสั้น [ai] เกือบทุกถิ่นย่อย ยกเว้นเพียงสองถิ่นย่อย (8,35) ที่ใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรอิสระ
2. ให้ ใช้เสียงสระยาว [axi] เกือบทุกถิ่นย่อย ยกเว้นเพียงถิ่นย่อยเดียว (19) ที่ใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรอิสระ
3. ใต้ ใช้เสียงสระสั้น [ai] จำนวน 5 ถิ่นย่อย ใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรอิสระเพียงถิ่นย่อยเดียว (23) ใช้เสียงสระยาว [axi] จำนวน 17 ถิ่นย่อย ส่วนอีก 10 ถิ่นย่อยใช้ศัพท์อื่น
4. ไล ใช้เสียงสระสั้น [ai] เพียงถิ่นย่อยเดียว (1) นอกจากนั้นใช้เสียงสระยาว [axi] ทุกถิ่นย่อย
5. ไอ (น) ใช้เสียงสระยาว [axi] จำนวน 17 ถิ่นย่อย ใช้เสียงสระสั้น [ai] จำนวน 12 ถิ่นย่อย และใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรอิสระ จำนวน 3 ถิ่นย่อย ส่วนอีกหนึ่งถิ่นย่อยใช้ศัพท์อื่น

การเลือกใช้เสียงสระในคำ ไซ ให้ ใต้ ไล ไอ ดังกล่าวมานี้ ทำให้เห็นลักษณะที่น่าจะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนเขตของภาษาคือ การใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรอิสระในการออกเสียงคำ ให้ ใต้ ไอ ประกอบกับการออกเสียงคำ ใต้ ไล ไอ ที่มีบางถิ่นย่อยใช้เสียงสระสั้นแต่ถิ่นที่ใช้เสียงสั้นมีจำนวนน้อยกว่าถิ่นที่ใช้เสียงยาว ทำให้เห็นว่าภาษาถิ่นย่อยที่มีการใช้เสียงสระแบบแปรอิสระกำลังจะเปลี่ยนแปลงการเลือกใช้เสียงสระในถิ่นของตนเอง คือ กำลังจะเปลี่ยนไปเลือกใช้เสียงสระสั้นแทนที่เสียงสระยาวซึ่งน่าจะเคยเลือกใช้มาก่อน

การใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรอิสระในการออกเสียงคำ ไซ่ มีอยู่เพียง 2 ดินย่อย ในขณะที่ ดินอื่น ๆ ใช้เสียงสระสั้นแล้วทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าคำนี้น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการเลือกใช้เสียง สระจากจากที่เคยใช้เสียงยาวไปเป็นเสียงสั้นในทุกพื้นที่ก่อนคำอื่น ๆ ส่วนการใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรตามดินย่อยในคำ ไต่ ไล่ แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้เสียงสระสั้นแทนเสียง สระยาวน่าจะเริ่มจากทางตอนเหนือของพื้นที่ภาษาตากใบ แล้วพื้นที่ที่ใช้เสียงสระสั้นขยายลงมา ทางตอนใต้

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[axi] แบบแปรตามดินย่อย ในคำ ไต่ (น) มีลักษณะที่ ต่างไปจากคำอื่น ๆ คือ การเลือกใช้เสียงสระสั้นไม่ได้เริ่มต้นจากพื้นที่ทางตอนเหนือสุดแล้วขยายลง ไปทางตอนใต้ดังที่ปรากฏในคำว่า ไต่ ไล่ ดังกล่าวมาแล้ว แต่ดินย่อยที่เลือกใช้สระเสียงสั้นมีอยู่ กระจายในทุกพื้นที่ภาษา โดยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ทางตอนใต้

ลักษณะการเลือกใช้เสียงสระ [ai] หรือ [axi] ในการออกเสียงคำดังกล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้เห็นว่า ในขณะนี้การแปรของเสียงในภาษาที่ดำเนินอยู่ในดินย่อยของภาษาตากใบยังไม่ยุติ ดังนั้น หากว่า การแปรของการเลือกใช้เสียงสระยังคงดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ลักษณะการเลือกใช้เสียงสระ [ai] หรือ [axi] ในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ไ- ไล- ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ต่อไป และนั่นก็หมายความว่า เส้นแบ่งเขตภาษาดินย่อยของภาษาตากใบจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการเลือกใช้เสียงสระ ของคนที่อยู่ในดินย่อยและตามวันเวลาที่เปลี่ยนไป

3.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปรของเสียงสระสั้น-ยาว [ai]~[axi]

1. บริบทของคำ

ในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ไ- ไล- บางคำ (ในข้อมูลคือคำที่ผู้วิจัยบันทึกโดยใช้สัญลักษณ์ [ai]~[axi] แสดงว่ามีการใช้เสียงแปรอย่างอิสระ) ผู้พูดภาษาตากใบบางดินย่อยอาจใช้เสียงสระสั้น แปรอย่างอิสระกับเสียงยาวได้ โดยจะใช้เสียงสระยาวเมื่อออกเสียงคำนั้น ๆ ตามลำพัง หรือในการพูด ตามปกติที่ชัดเจนและไม่เร็วเกินไป แต่อาจจะใช้เสียงสระสั้นก็ได้ในการออกเสียงคำนั้นเมื่อปรากฏ ท่ามกลางคำอื่น ๆ ในการพูดที่เร็วกว่าปกติ

2. วัยของผู้พูด

ในการเก็บข้อมูลบางพื้นที่ในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาดินย่อย (เช่น จุดเก็บข้อมูลที่ 22) ผู้วิจัย พบว่าผู้บอกภาษาบางคนจะบอกว่าเคยได้ยินคนรุ่นเก่าในหมู่บ้าน (ขณะนี้เสียชีวิตไปแล้ว) ใช้เสียง

ยาวในการออกเสียงคำที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลบางคำ เช่น ไก่ ไข่ ไข่ แต่คนรุ่นเด็กกว่าใช้เสียงสั้น และในปัจจุบันนี้ในหมู่บ้านนั้นก็ใช้เสียงสระสั้น การบอกเล่าของผู้บอกภาษาชี้ให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาเองก็สังเกตเห็นได้ถึงความแตกต่างระหว่างการใช้เสียงสระยาวในการออกเสียงคำของคนรุ่นเก่าในสมัยก่อน ที่แตกต่างจากการใช้เสียงสั้นในการออกเสียงคำของคนรุ่นใหม่ในสมัยปัจจุบัน

3.4 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาตากใบ

เมื่อพิจารณาปรากฏการณ์ในภาษาตากใบดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 3.1, 3.2, 3.3 ผู้วิจัยใคร่จะกล่าวโดยสรุปว่า ปรากฏการณ์ในภาษาตากใบดังกล่าวมาทำให้มองเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ว่า ในอนาคตผู้พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยน่าจะใช้เสียงสระเสียงสั้นแทนเสียงสระยาวในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ใ-ใ- มากกว่าในปัจจุบัน เพราะคนที่มีวัยน้อยกว่าในขณะนี้จะกลายเป็นผู้พูดภาษารุ่นเก่าในวันข้างหน้า และภาษาของเขาก็จะเป็นตัวอย่างภาษาที่คนรุ่นใหม่จะพูดตาม ในขณะที่คนรุ่นเก่าได้ล้มหายตายจากไปพร้อมกับการออกเสียงแบบคนเก่าด้วย

ผู้วิจัยคิดว่าปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและน่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการเลือกใช้เสียงสระสั้นในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ใ-ใ- ก็คือ การที่ในภาษาไทยมาตรฐานมีการใช้เสียงสระสั้นในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ใ-ใ- โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำที่ในขณะนี้ภาษาตากใบใช้เสียงสระยาว แต่อยู่ในระยะที่เริ่มมีการใช้เสียงสระสั้น เช่น ไล่ ไต่ ไข่ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการ เป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนสอนในสถานศึกษาทุกระดับ เป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมวลชน และเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างคนต่างถิ่น

การที่ปรากฏว่าถิ่นย่อยที่ผู้พูดภาษาเลือกใช้เสียงสระสั้น เป็นถิ่นที่เคยมีคนรุ่นเก่าใช้เสียงสระยาวมาก่อน แต่ในขณะนี้ไม่มีใครให้แล้ว แสดงให้เห็นว่าคนรุ่นปัจจุบันอาจจะได้รับอิทธิพลจากการออกเสียงในภาษาถิ่นย่อยที่อยู่ใกล้เคียง หรือได้รับอิทธิพลจากการใช้เสียงสระสั้นในการออกเสียงคำในภาษาไทยมาตรฐาน เพราะคนรุ่นปัจจุบันได้รับการศึกษาในโรงเรียน สามารถอ่านเขียนภาษาไทยมาตรฐานได้ และสามารถรับรู้ภาษาไทยมาตรฐานได้จากการถ่ายทอดทางสื่อมวลชนทุกประเภท

ลักษณะการเลือกใช้เสียงสระสั้นในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ใ-ใ- ที่มีแนวโน้มว่าน่าจะเพิ่มมากขึ้น ในถิ่นย่อยของภาษาตากใบ จะเป็นผลให้เขตของภาษาตากใบถิ่นย่อยที่ใช้เสียงสระสั้นในการออก

เสียงคำที่ใช้รูปเขียน ใ- ใ- ชยับเลื่อนลงไปทางตอนใต้ของพื้นที่ภาษาดากไบเรื่อย ๆ อย่างไรก็ดี ข้อสันนิษฐานนี้คงจะต้องได้รับการพิสูจน์ให้กระจ่างชัดโดยการศึกษาซ้ำในอนาคตต่อไป

4. สรุปและเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิจัยสรุปได้ว่าภาษาไทยถิ่นดากไบแบ่งเป็น 2 ถิ่นย่อยตามลักษณะการแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ซึ่งแปรตามถิ่นย่อย ในการออกเสียงคำ ใหม่ ไก่ ไข่ ไม้ ประกอบกับลักษณะการแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[a:i] ในคำ ใส ใหญ่ ถิ่นย่อยของภาษาดากไบ 2 ถิ่น ได้แก่

1. ภาษาดากไบถิ่นย่อยเหนือ เป็นถิ่นที่ใช้เสียงสระสั้น [ai] ในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส ไก่ ไข่ ไม้

2. ภาษาดากไบถิ่นย่อยใต้ เป็นถิ่นที่ใช้เสียงสระยาว [a:i] ในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส ไก่ ไข่ ไม้

ลักษณะการแปรของการใช้เสียงสระสั้นหรือยาวในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส ไก่ ไข่ ไม้ ประกอบกับการออกเสียงคำอื่น ๆ ได้แก่ ไข่ ให้ ใต้ ไล้ ไล้ ไข่ ไข่ ให้ เห็นว่าเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาดากไบมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปโดยเขตของภาษาที่มีการใช้เสียงสระสั้นน่าจะชยับเลื่อนลงไปทางตอนใต้ของพื้นที่ ทั้งนี้ ปัจจัยที่น่าจะสัมพันธ์กับการแปรของการเลือกใช้เสียงสระคือ บริบทของคำ วัยของผู้พูด และอิทธิพลของการออกเสียงคำในภาษาไทยมาตรฐาน

4.2 ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาภาษาถิ่นในเชิงภูมิศาสตร์ภาษาศาสตร์ควรมีการทำวิจัยซ้ำเป็นระยะ ๆ เช่น ทุก 10 ปี เพราะผลการศึกษาที่ต่อเนื่องจะทำให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาถิ่นได้

2. ควรมีการศึกษาภาษาดากไบในแง่ภาษาศาสตร์สังคม เพราะผลการศึกษาจะทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการแปรของภาษากับปัจจัยทางสังคม นอกจากนี้ ยังสามารถนำมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น